

OFFICIAL PRESS RELEASE

24 Sanuali 2019

Ko hono toe fakamahino atu 'e he Pangikē Pule' 'a e fetongi pa'anga muli'

'Oku fakatokanga'i 'e he Pangikē Pule' 'a e lahi 'a hono toutou 'ohake 'o e ngaahi fehu'i tatau pē fekau'aki mo e Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli 2018, 'o fakatupunga ai ha ngaahi ta'efiemālie ki he Lao ni makatu'unga mei he 'ikai ke mahino'i lelei mo e 'ikai ke faka'uhinga'i tonu 'a e Lao ko 'eni'. Ko ia 'oku faka'amu 'a e Pangikē Pule' ke toe fakamahino atu ki he kakai 'o e fonua', 'oku 'ikai ke 'i ai ha fakamatala fo'ou na'e toe tātaki ki he Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli 2018. Ko e kotoa 'o e ngaahi fakamatala ne hā 'i he Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli 2018 na'e 'osi 'i loto pe ia he Lao motu'a' mo hono ngaahi tu'utu'uni ki hono pule'i 'o e fakafetongi pa'anga'. Na'e fakataumu'a 'a hono fo'u 'o e Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli 2018, ke toe fakamahino ange 'a hono founa pule'i 'o e fetongi pa'anga muli'.

Ko e Lao ko 'eni' 'oku ne fakamafai'i 'a e Pangikē Pule' ki hono tokanga'i e fakafetongi pa'anga muli' 'o tatau pe ki he pa'anga hū mai mo e pa'anga hū atu 'a e fonua' ki tu'apule'anga'. 'Oku 'ikai taumu'a 'a e Lao ko eni' ke ne uesia pē te 'ne maumau'i 'a e totonu fakakonisitūtone 'a e kakai 'o e fonua' ki he'enua ngaahi koloa' (property) pē ko 'enua pa'anga Tonga 'oku 'i ai 'enua totonu kiai'. Kā 'okapau te nau fiema'u ke liliu pe fakafetongi pe talafi pe fakatau 'enua ngaahi koloa' pē ko 'enua pa'anga Tonga' ke fakafetongi ki he pa'anga muli' pea ke mea'i 'e he kakai 'o e fonua' ko 'enua fili ia ke tukuange 'enua totonu' pea 'e ngāue'aki leva e Tu'utu'uni Ngāue ki hono Pule'i 'o e Fakafetongi Pa'anga', 'a ia 'oku malumalu ia 'i he Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli'.

Ko e 'uhi' ko e mahu'inga ke fa'u ha fokotu'utu'u ngāue 'oku mahu'inga mālie ki he fonua' fekau'aki mo hono fakafoki mai ki Tonga ni ha pa'anga fe'unga 'oku ma'u mei he ngaahi koloa hu atu ki tu'apule'anga', na'e fakahoko ai 'e he Pangikē Pule' 'a e ngaahi fepōtalanoa'aki 'i he 2010 mo e ngaahi kautaha lalahi 'oku nau uta koloa ki tu'apule'anga' (exporters), ngaahi Potungāue 'a e Pule'anga' mo e ngaahi kautaha 'oku nau felāve'i mo e Lao'ni.

Na'e toe fiema'u pē foki mo e founa ngāue ki hono fakahoko 'aki 'a e Lao ni ke fakafaingamālie ki hano toe fakalelei'i 'i he kaha'u'. 'I he'ene pehē, na'e tali ai 'e he Poate 'o e kau Talēkita 'o e Pangikē Pule' 'i he 2011 ke fai hano fakalelei'i (amend) 'o e Lao', 'a ia na'e fakahū ai e Fakalelei ki he Lao ko eni', pea na'e fakafou pē 'i he founa fakalao angamaheni'. Ko e Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli 2018 'oku fakataumu'a ia ki he ngaahi fakafetongi pa'anga na'e fakahoko hili e 'aho 1 'o Nōvema 2018.

'Oku hoko 'a hono toutou 'ohake 'o e ngaahi fehu'i tatau pe ko eni fekau'aki mo e Lao ni ko e fakalotolahi ki he ngāue 'oku lolotonga fakahoko 'e he Pangikē Pule' fekau'aki mo e Lao ko eni'. Ko ia ai, 'e fakahoko atu he Pangikē Pule' 'a e ngaahi polokalama ki he kakai 'o e fonua' fekau'aki mo e Lao'ni pea mo hono fatongia ke tokanga'i e ngaahi fakafetongi pa'anga muli' 'a e fonua'.

Ki ha ngaahi fakamatala fakaikiiki fekau'aki mo e Lao ki hono Pule'i 'o e Fetongi Pa'anga Muli 2018, kātaki 'o vakai ki he peesi 'initaneti 'a e Pangikē Pule' ki he Frequently Asked Questions. Kapau 'oku toe 'i ai ha'o fehu'i, kātaki 'o fetu'utaki kia 'Ana Soakai Takai ki he 'imeili ko e a.soakai@reservebank.to pe ko ho'o fetu'utaki telefoni ki he 24-057.